

Novčane naknade za vrijeme nezaposlenosti i prava u sustavu socijalne skrbi u odabranim zemljama

UDK: 364.022 : 331.56

doi: 10.3935/rsp.v16i3.852

Usprkos harmonizaciji socijalne politike u Europskoj uniji, među članicama EU-a u sustavima prava za vrijeme nezaposlenosti i socijalne skrbi razlike su gotovo veće od sličnosti u pogledu iznosa naknada, njihovog trajanja i uvjeta za ostvarivanje. Općenito, postoje tri osnovna obrasca socijalne politike, pa slijedom toga, i prava u sustavima zapošljavanja i socijalne skrbi: prvi je **neo-liberalni u kojem je naglasak na učinkovitosti tržišta**, restriktivnoj politici pomoći i **velikoj društvenoj stratifikaciji (npr. Velika Britanija i Irska)**; drugi je **socijalno-demokratski u kojem je društvena stratifikacija mala, vrlo je razvijen sustav javne socijalne skrbi, država neposredno pruža zaštitu ili financijski pomaže ugroženim članovima društva**, te im nastoji poboljšati kvalitetu života i omogućiti puno sudjelovanje na tržištu rada odnosno osiguranje za vrijeme nezaposlenosti (npr. **skandinavske zemlje**); treći je **korporatistički u kojem je visoka stratifikacija, a državna se intervencija ostvaruje reguliranjem tržišta ili financijskom pomoći (npr. Njemačka i Francuska)**. Ovoj se tipologiji može dodati skupina mediteranskih zemalja (Španjolska, Portugal, Grčka), s visokim stopama nezaposlenosti i većinom slabije razvijenim javnim uslugama te zaštitom za vrijeme nezaposlenosti i siromaštva.

Sustavi pomoći za vrijeme nezaposlenosti i siromaštva izuzetno su značajni kao oblik zaštite stanovništva u vrijeme neostvarivanja (ili neredovitog) dohotka, odno-

sno njegovog nedovoljnog iznosa. S druge strane, moguća prevelika izdašnost prava u pogledu iznosa naknada i njihovog trajanja u navedenim sustavima može obeshrabriti nezaposlene i siromašne osobe na aktivno traženje zaposlenja i veće radne napore. U tekstu se iznosi pregled novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti i prava u sustavu socijalne skrbi u odabranim zemljama. Pozornost je usmjerena na više članica EU-a i Kanadu. Razlike ovise i o visini plaće prije nastanka nezaposlenosti, broju djece u obitelji i drugom (tablica 1.), a značajno se razlikuju i uvjeti za ostvarivanje i trajanje prava (tablica 2.). Stoga se teško može govoriti o prosječnom stanju u EU-u.

Austrija – osiguranje za vrijeme nezaposlenosti obvezno je za sve zaposlene koji ostvaruju primanja veća od 316 eura mjesečno, ali ne i za javne službenike i samozaposlene. Za stjecanje prava treba raditi i biti osiguran godinu dana, odnosno 28 tjedana ako je riječ o ponovnoj nezaposlenosti. Visina naknade za vrijeme nezaposlenosti ovisi o prethodnom dohotku iz rada korisnika i može biti najviše 55% njegovih neto primanja. Ukupan iznos naknade ne može biti veći od 60% zakonski utvrđenog referalnog dohotka (odnosno 80% ako je primatelj glava obitelji). Za korisnike s vrlo malim iznosom naknade postoji dodatak na novčanu naknadu. Naknada se ne umanjuje ako primatelj iz svog rada ostvaruje do 316 eura mjesečno, a preko tog iznosa se ukida. Pravo na naknadu se ostvaruje u trajanju 20 tjedana ili duže, ovisno o dobi i pretho-

dnom radnom stažu primatelja. Nezaposlene osobe kojima je istekla novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti mogu ostvariti novčanu pomoć za nezaposlene. Postoji opća socijalna pomoć koja se uvećava za ovisnog člana obitelji i za djecu te nekoliko oblika pomoći za stanovanje, obiteljskih pomoći, doplatka za djecu i slično. Naknade i pomoći su izuzete od oporezivanja.

Belgija – pravo na novčanu naknadu za nezaposlenost (*Allocation de chômage*) ostvaruje se nakon 12 mjeseci osiguranja u proteklih 18 mjeseci time da se to povećava za starije zaposlene (na primjer, za osobe 36-49 godina 468 dana u posljednjih 27 mjeseci). Ne postoji obvezno razdoblje čekanja na novčanu naknadu. Naknada doseže približno 60% prethodne nadnice prije oporezivanja. Trajanje novčane naknade ovisi o dobi korisnika i prethodnom radu, a kasnije se smanjuje njezina visina (u drugoj godini korištenja na 43% za samca, odnosno 60% za obitelj). Naknada se ne ukida ako je osoba zaradila manji dohodak iz neredovitog rada, ali se može obustaviti ako lokalna služba zapošljavanja zaključi da korisnik nije dovoljno aktivan u traženju posla. Za siromašne osobe koje nemaju primanja postoji novčana naknada u socijalnoj skrbi (*Minimum de moyens d'existence et d'intégration*– Minimex), a za one s obiteljima obiteljska naknada (*Prestations familiales garanties*) dodjeljuje se u iznosu od 613 eura za samca i 818 eura mjesečno za samohranog roditelja. Ne postoji naknada za pokrivanje troškova stanovanja. Naknade i pomoći izuzete su od oporezivanja.

Češka Republika – od jeseni 2004. godine pravo na novčanu naknadu za nezaposlenost ostvaruje se u skladu s prethodnim razdobljem osiguranja. Pravo na naknadu ostvaruje se nakon 12 mjeseci rada u posljednje tri godine. U prva tri mjeseca korištenja naknada iznosi 50% neto primanja korisnika, odnosno 45% u iduća tri mjeseca, s tim da postoji najveći utvrđeni iznos naknade. Pravo na naknadu

ne gubi se ako je osoba zaradila dohodak u iznosu do polovice minimalne nadnice. Postoji i pomoć za vrijeme nezaposlenosti i to u trajanju od 6 mjeseci za nezaposlene osobe mlađe od 50 godina, 9 mjeseci za osobe u dobi 50–55 godina, te 12 mjeseci za osobe starije od 55 godina. U sustavu socijalne skrbi postoji novčana pomoć čiji iznos ovisi o ostvarenom dohotku obitelji, minimalnom životnom standardu i brojnosti obitelji primatelja. Osobe s posebnim potrebama primaju uvećani iznos pomoći. Pomoć se odobrava u iznosu od 1 780 čeških kruna za samca te uvećava za idućeg člana obitelji. Trajanje prava na pomoć nije ograničeno. Naknade i pomoći ne podliježu oporezivanju.

Danska – u Danskoj postoje dva oblika materijalnih prava za vrijeme nezaposlenosti: novčana naknada (*arbejdsløhedsunderstøttelse*) i socijalna pomoć (*køntanthjælp*). Sustav novčanih naknada organiziran je najčešće pri sindikatima za pojedina zanimanja. Fondovi su samostalna privatna udruženja, ali nacionalno zakonodavstvo detaljnije određuje upravljanje njima. Osiguranje protiv nezaposlenosti je dobrovoljno, s tim da je opći uvjet za stjecanje prava godinu dana članstva u osiguravajućem društvu. Uvjeti za članstvo u fondu su ili plaćeni rad, samozaposlenost, strukovno obrazovanje i prekvalifikacija, ili sudjelovanje u obrazovnim programima u trajanju od najmanje 18 mjeseci. To znači da i mlade osobe koje prvi put ulaze na tržište rada nakon završetka obrazovanja imaju pravo postati članovi fonda. Ne postoji obveza čekanja na ostvarivanje prava na novčanu naknadu. Za ponovno ostvarenje prava potrebno je raditi na plaćenom poslu najmanje 26 tjedana. Naknada se odobrava u iznosu 90% prijašnjih primanja nakon umanjavanja 8% za doprinose za socijalno osiguranje. Primatelji naknade ne plaćaju doprinose za socijalno osiguranje, ali plaćaju u paušalnom iznosu doprinos za mirovinsko osiguranje. Najveći mjesečni naknade iz-

nos 13 889 danskih kruna, a najmanji 11 613. Ne postoji sustav novčane pomoći za nezaposlene. Nezaposlene osobe koje nisu članovi fonda za osiguranje od nezaposlenosti, a nemaju nikakvih drugih prihoda osim dodatka za djecu i sufinancirane stanarine, dobivaju određenu pomoć iz sustava socijalne skrbi. Socijalna se pomoć financira iz općih poreznih prihoda, a korisnicima se odobrava u jednakom iznosu. Pomoć ovisi o materijalnom stanju obitelji i kako je predviđena za obitelj, u obračun se uzima dohodak oba supružnika. Na naknade za vrijeme nezaposlenosti i za pomoći u sustavu socijalne skrbi plaća se porez na dohodak.

Francuska – osiguranje protiv nezaposlenosti obvezno je za sve zaposlene osim samozaposlenih. Nezaposlena osoba ima pravo na novčanu naknadu (*assurance chômage*) ako je nedobrovoljno nezaposlena, ako je voljna i sposobna za rad, evidentirana u službi za zapošljavanje, mlađa od 60 (uvjetno 65 godina) i ako je bila osigurana protiv nezaposlenosti najmanje šest mjeseci. Postoje različiti oblici zakonske novčane naknade (uobičajena, umanjena i produžena) te naknada na temelju solidarnosti. Redovna novčana naknada ostvaruje se na temelju osiguranja u trajanju od 6 mjeseci u zadnjih 22 mjeseca prije nastanka nezaposlenosti. Ovisno o dužini osiguranja trajanje korištenja naknade je od 7 do 36 mjeseci (s tim da se za teško zapošljive osobe i starije osobe može produžiti do 42 mjeseca). Bruto iznos ovisi o prethodnom dohotku primatelja s tim da se postotak naknade smanjuje s visinom plaće od 75% do 57% za osobe s mjesečnim bruto dohotkom u rasponu od 1 791 do 9 728 eura. Umanjena novčana naknada namijenjena je osobama koje ne ostvaruju pravo na uobičajenu naknadu, a produžena starijim osobama ili osobama lošeg ekonomskog položaja. Naknada na temelju solidarnosti (*régime de solidarité*) uglavnom je usmjerena za pomoć dugotrajno nezaposlenim i

starijim osobama kojima je isteklo pravo na redovnu naknadu. Ta se naknada odobrava u utvrđenom iznosu od 13,6 eura po danu, odnosno 407 eura mjesečno za samca, s tim da se iznos uvećava za obitelj. Za radno sposobne osobe postoji socijalna pomoć pod nazivom Minimalni dohodak za uključanje (*Revenu minimum d'insertion-RMI*) obično u trajanju od tri mjeseca koje se može produžiti do godinu dana. Pomoć je za samca 418 eura mjesečno, za par 627 eura, a za svako dijete povećava se za 167 eura. U sustavu socijalne skrbi postoji još nekoliko oblika pomoći kao što su pomoć za pokrivanje troškova stanovanja i slično. Na naknade za vrijeme nezaposlenosti i za pomoći u sustavu socijalne skrbi plaća se porez na dohodak.

Grčka – za vrijeme nezaposlenosti korisnik može dobiti redovnu naknadu i posebne pomoći. Pravo na naknadu ostvaruje se ako je osoba radila 125 dana u posljednjih 14 mjeseci prije nastanka nezaposlenosti ili 200 dana u prethodne dvije godine. Zakonom je određen osnovni iznos naknade od 40% dnevne nadnice ili 50% plaće za službenike. Iznos naknade kreće se u rasponu od 266 do 280 eura mjesečno, a za svakog materijalno ovisnog člana kućanstva uvećava se za 10%. Nakon šest dana počeka, nezaposlena osoba ima pravo na novčanu naknadu u trajanju od 5 do 12 mjeseci ovisno o svom prethodnom radnom stažu. Najduže trajanje odobrava osobama koje su radile više od 210 dana i starije su od 49 godina. Postoji još i novčana pomoć za vrijeme nezaposlenosti koja se odobrava u iznosu od 147 eura mjesečno. Socijalna pomoć odobrava se za osobe koje su materijalno ugrožene, a ima 20 različitih oblika pomoći: za osobe s posebnim potrebama, pomoć za pokriće stanovanja, obiteljska pomoć, pomoć za pokriće troškova liječenja i slično. Naknade i pomoći ne podliježe oporezivanju.

Irska – novčana naknada isplaćuje se iz fondova u koje uplaćuju poslodavci i zapo-

sleni. Pravo na naknadu ostvaruje se nakon što je osoba najmanje 52 tjedna radila i 39 tjedana uplaćivala doprinos. Novčana naknada (*Unemployment Benefit- UB*) odobrava se u trajanju od 15 mjeseci (390 dana– 6 dana u tjednu) nakon obveznog čekanja u trajanju od 3 dana. Ako je korisnik ostvario manje od 260 dana osiguranja, ima pravo na naknadu u trajanju od 312 dana. Uobičajena naknada je u paušalnom iznosu od 134 eura tjedno koji se uvećava za drugu odraslu osobu i dijete u kućanstvu. U obzir se ne uzima dohodak koji korisnik primi do iznosa od 89 eura tjedno, a iznad toga se smanjuje iznos naknade s tim da se ona obustavlja ako je osoba zaradila više od 210 eura tjedno. Porez se ne plaća na prvih 13 eura naknade. Postoji i pomoć za vrijeme nezaposlenosti (*Unemployment Assistance*) u iznosu od 134 eura tjedno, koja se isto uvećava za drugu odraslu osobu (za 89 eura) i dijete u kućanstvu (16,8 eura). U približno istom iznosu je i socijalna pomoć (*Supplementary Welfare Allowance- SWA*), ali ona je namijenjena radno nesposobnim, a ne nezaposlenima. Socijalna pomoć je izuzeta od oporezivanja. Osim postojanja pomoći za djecu, postoji cijeli niz pomoći za povratak u svijet rada: naknada za povratak na rad (*Back to Work Allowance- BTWA*), obiteljski doplatk za ostvareni dohodak (*Family Income Supplement- FIS*), stalna pomoć za uzdržavano dijete (*Continued child dependant payment- CCDP*) i poticaj za rad s kraćim vremenom (*Part Time Job Incentive- PTJI*). Svaki od navedenih podsustava ima svoje uvjete, iznose i trajanje. Posebice je zanimljiv BTWA, tj. tjedni doplatk koji ostvaruju nezaposlene osobe koje su započele sa vlastitom poslovnom aktivnošću ili su se zaposlile. Primatelj ostvaruje 75% iznosa socijalne pomoći tijekom prve godine, 50% tijekom druge i 25% tijekom treće.

Italija – sustav novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti izuzetno je složen s različitim pravima, iznosima naknada i

njihovog trajanja. Nezaposleni općenito primaju naknadu 6 mjeseci u iznosu koji je većinom 40% njihovih prijašnjih prihoda, ali ima i skupina zaposlenika koji naknadu u iznosu do 80% prijašnjih prihoda ostvaruju i do četiri godine. Postoji redovna naknada za nezaposlenost (koja se ostvaruje ako je osoba plaćala doprinose najmanje 52 tjedna u dvogodišnjem razdoblju prije nastanka nezaposlenosti), doplatk na plaću (*Cassa Integrazione Guadagni- CIG*, koji se odobrava većinom u slučajevima restrukturiranja tvrtki) i povremene naknade (namijenjene za nezaposlene osobe koje su to postale zbog otpuštanja većeg broja radnika ili stečaja poslodavca). Redovna se naknada odobrava u iznosu od 40% prosječne plaće primatelja u posljednja tri mjeseca prije nastanka nezaposlenosti, a njezin iznos ne može prelaziti 807 eura mjesečno, odnosno ukupno 4 841 euro za šestomjesečno razdoblje koliko ju najduže mogu primati osobe mlađe od 50 godina života. Osim kod CIG-a, nije moguće ostvariti neki dohodak i primati naknadu. Usprkos često najavljivanim ujednačavanjima i smanjivanju prava te potpisanom sporazumu sa socijalnim partnerima (*Patto per l'Italia*), čini se da u tom području u skoroj budućnosti neće biti značajnijih poboljšanja. U Italiji ne postoji opći nacionalni sustav novčane pomoći u sustavu socijalne skrbi, tako da tek neke lokalne jedinice i regija Campania imaju novčanu pomoć za osobe bez dohotka. Postoji obiteljski dodatak (*il nucleo familiare*- koji se određuje u skladu s dohotkom i na koji pravo ostvaruju zaposleni) i opće socijalne naknade (za obitelji s troje djece). Sve naknade su podložne oporezivanju, ali kod plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje izuzet je iznos naknada do 80% prethodnog dohotka iz rada.

Kanada – sustav naknada i pomoći uključuje brojne programe te porezne olakšice. Neki od tih programa u nadležnosti su savezne vlade, dok značajnim brojem upravljaju regionalne i lokalne vlasti.

Programi uključuju naknade za vrijeme nezaposlenosti, socijalne pomoći te više poreznih olakšica za djecu, odnosno osobe koje rade. Za ilustraciju iznosimo stanje u provinciji Ontario. Naknada za vrijeme nezaposlenosti (*Employment Insurance*) odobrava se ovisno o prethodnom razdoblju zapošljavanja s osiguranjem za nezaposlenosti koje se utvrđuje u skladu s regionalnom stopom nezaposlenosti. U područjima više stope nezaposlenosti (preko 13%) naknada se ostvaruje nakon osiguranja u prethodnom razdoblju od 420 sati, a broj sati povećava se kako se smanjuje stopa nezaposlenosti. Tako je u područjima niske nezaposlenosti (stopa do 6%) potrebno raditi i biti osiguran 700 sati. Naknada ovisi o prethodnim primanjima korisnika. Stopa zamjene je 55% za prosječna primanja, a korisnikova se naknada uvećava (umanjuje) ako je njegova plaća bila veća (manja) od prosječnih primanja, time da postoji utvrđeni najveći iznos naknade za vrijeme nezaposlenosti. Ovisno o broju i starosti djece korisnika naknade, stopa zamjene može iznositi do 80%. Za vrlo nisku razinu dohotka (20 921 kanadskih dolara godišnje), obiteljski dodatak u najvećem iznosu od 413 kanadskih dolara povećava naknadu za 21,3% za jedno dijete, 58,5% za dvoje te 86,1% za troje. Stopa uvećanja smanjuje se kako raste dohodak na 0,7, 1,4 i 2,1% kod dohotka između 25 751 i 25 921 kanadskih dolara, a iznad toga se ukida. Na smanjivanje iznosa naknade ne utječe dohodak što ga korisnik ostvari u iznosu do 25% tjedne naknade ili 50 dolara tjedno, a iznad tog iznosa naknada se smanjuje za četvrtinu zarađenog dohotka ili 50 dolara tjedno. Nakon dvotjednog počeka naknada se može primati najmanje 14, a najviše 45 tjedana ovisno o regionalnim stopama nezaposlenosti. Naknada podliježe oporezivanju, ali primatelji ne plaćaju doprinos za socijalno osiguranje. Za dugotrajno nezaposlene postoji novčana pomoć u sustavu za zapošljavanje, a siromašnim se obi-

teljima odobrava socijalna pomoć koja se kreće od 520 kanadskih dolara za samca do 1250 za bračni par s dvoje djece starije od 13 godina.

Poljska – nezaposlena osoba ima pravo na naknadu u fiksnom iznosu i u trajanju od 6 do 18 mjeseci, ovisno o starosti korisnika i njegovom prethodnom radnom stažu, ali i o razini nezaposlenosti u regiji u kojem živi. Iznos naknada umanjuje se (uvećava) za 20% za primatelje koji imaju kraći (duži) radni staž. Pojedine skupine nezaposlenih (osobe mlađe od 25 godina, dugotrajno nezaposleni, osobe starije od 50 godina, nezaposleni niže obrazovne razine, samohrani roditelji i osobe s posebnim potrebama – invalidi) ostvaruju posebna prava. Naknada se ne umanjuje ako korisnik ostvari bruto dohodak do polovice mjesečne minimalne plaće. Za osobe u lošem materijalnom položaju postoji socijalna pomoć koja ovisi o ostvarenom dohotku primatelja. Postoji još i pomoć za pokriće stambenih troškova. Naknade i pomoći podliježu oporezivanju.

Portugal – pravo na novčanu naknadu ostvaruje se ako je osoba radila 270 dana u posljednjih 12 mjeseci. Naknada iznosi 65% prosječne plaće tijekom razdoblja od 12 mjeseci koje završava dva mjeseca prije nastanka nezaposlenosti s tim da se u izračun uzimaju božićnice i doplatak za godišnji odmor. Najveći iznos novčane naknade tri puta je veći od nacionalne minimalne plaće (NMP), a najmanji iznos jednak je NMP-u što je oko 365 eura mjesečno. Trajanje prava na naknadu ovisi o dobi korisnika te se kreće od 12 mjeseci za osobe mlađe od 30 godina do 30 mjeseci za osobe iznad 45 godina. Za osobe kojima je istekla naknada za vrijeme nezaposlenosti ili nisu ispunile uvjete za njezino odobravanje postoji novčana pomoć za vrijeme nezaposlenosti koja se za samca odobrava u iznosu 80% NMP-a, odnosno za korisnika s obitelji jednaka NMP-u. Ta se pomoć ukida ako je korisnik ostvario neki dohodak iz rada. Za

osobe koje su u posebno teškom materijalnom stanju odobrava se socijalna pomoć koja za samca odgovara iznosu zajamčene državne mirovine od 165 eura mjesečno, te se uvećava za brojnije kućanstvo. Naknade i pomoći ne podliježe oporezivanju.

Nizozemska – pravo na novčanu naknadu uključuje dvije vrste naknada: naknade ovisne o prethodnim primanjima i kratkotrajne naknade (takozvane naknade vezane uz minimalnu nadnicu). Za prvu je potrebno raditi 26 tjedana u posljednjih 39 tjedana koji neposredno prethode nezaposlenosti i raditi najmanje 52 dana ili više tijekom četiri od posljednjih pet godina. U to se ubrajaju i kalendarske godine tijekom kojih je osoba brinula za dijete do 6 godina starosti te polovica razdoblja što je osoba brinula za dijete u dobi od 6 do 12 godina starosti. Druga se naknada ostvaruje ako je osoba radila 26 tjedana u razdoblju od posljednjih 39 tjedana koje prethode nezaposlenosti. Prvi oblik naknade se odobrava u iznosu 70% prijašnje bruto plaće primatelja i to do najvećeg dnevnog iznosa od 167 eura s pet radnih dana u tjednu. Za naknadu ispod određenog iznosa odobrava se uvećanje i to prema minimalnom zajamčenom dohotku. Taj dohodak je do 70% minimalne nadnice za samca, 90% za primatelja- samohranog roditelja te 100% za primatelja koji živi s nezaposlenim partnerom. Uvećanje naknade može biti do 30% minimalne plaće za bračni par, 27% minimalne plaće za samohranog roditelja i 21% minimalne plaće za samca. Naknada ovisna o prethodnim primanjima ostvaruje se u trajanju od 6 do 60 mjeseci ovisno o prethodnom radu i godinama korisnika, a naknada vezana uz minimalnu nadnicu do 6 mjeseci. Naknade podliježu oporezivanju.

Njemačka – postoji obvezno materijalno osiguranje za vrijeme nezaposlenosti koje obuhvaća naknadu i pomoć za nezaposlene, čiji se iznos uvećava ako je primatelj glava obitelji s djecom. Pravo se ostvaruje nakon rada od najmanje 12 mje-

seci i plaćanja doprinosa od najmanje 12 mjeseci u posljednje tri godine. Novčana naknada za nezaposlenu osobu s najmanje jednim djetetom iznosi 67%, a za ostale 60% prethodne nadnice ili plaće nakon oporezivanja. Dužina korištenja ovisi o prethodnom stažu rada i osiguranju primatelja, a kreće se od 6 do 12 mjeseci; produžava se (na 18, 22, 26 i 32 mjeseca) za starije nezaposlene osobe (starije od 45, 47, 52 i 57 godina). Primatelji mogu raditi do 15 sati tjedno, a iznad toga naknada se obustavlja. Dohodak iz rada do 165 eura ne uzima se u obzir, kao niti druga primanja ili imovina. Nezaposlene osobe kojima je isteklo pravo na naknadu ostvaruju pravo na pomoć za vrijeme nezaposlenosti. Ona se odobrava u iznosu od 53% prethodnih neto primanja, odnosno 57% za osobu koja ima poreznu olakšicu za najmanje jedno dijete. Postoje dva najvažnija oblika socijalne pomoći: pokrivanje troškova života (uključujući hranu, odjeću svakodnevne potrepštine) i pomoć u posebnim uvjetima. Iznosi pomoći znatno se razlikuju između pojedinih saveznih država. Pomoć za pokriće troškova stanovanja odobrava se u iznosu 243 eura mjesečno za samca, 330 eura za par bez djece, 384 za par s jednim djetetom i 442 za par s dvoje djece. Na naknade i pomoći za vrijeme nezaposlenosti i iz socijalne skrbi ne plaća se porez.

Slovačka Republika – naknada za vrijeme nezaposlenosti isplaćuje se u trajanju od 6 mjeseci, a pravo na novu naknadu stječe se ako je proteklo tri godine od dana kada je isteklo pravo na prethodnu naknadu. Ako korisnik nije ostvario cjelokupan iznos naknade za vrijeme nezaposlenosti ili je skinut s evidencije zavoda za zapošljavanje jer je počeo raditi, pravo na naknadu može se ostvariti i u razdoblju kraćem od tri godine. Dnevni iznos naknade je 50% utvrđene osnovice koja se dobiva dijeljenjem procijenjene osnovice za plaćanje naknade za vrijeme osiguranja i broja obračunskih dana koji se određuju

s obzirom na trogodišnje razdoblje koje je prethodilo podnošenju zahtjeva za naknadu za nezaposlene. Najveći iznos naknade je 8 785 slovačkih kruna. Socijalna pomoć za samca odobrava se u iznosu od 1 530 slovačkih kruna mjesečno, za samohranog roditelja 2 450 (3 640 za osobu s više od četvero djece), za bračni par bez djece 2 660 i bračni par s djecom 3 630 (4 850 s više od četvero djece). Iznos pomoći za stanovanje za samca je 980 slovačkih kruna te 1 670 za bračni par. Siromašna osoba prijavljena zavodu za zapošljavanje koja sudjeluje u programima školovanja, osposobljavanja i usavršavanja šest mjeseci ostvaruje pravo na pomoć za aktivaciju u iznosu 1 400 slovačkih kruna mjesečno. Socijalna pomoć se ne smanjuje do četvrtine ostvarenog dohotka iz rada time da se ne uzimaju u obzir doplati za djecu, školarine i slično. Naknade za vrijeme nezaposlenosti i socijalne pomoći ne podliježu oporezivanju.

Slovenija – postoje naknada i pomoć za vrijeme nezaposlenosti. Naknada za vrijeme nezaposlenosti ostvaruje se ako je osoba najmanje 9 mjeseci plaćala doprinos (za neprekinuti rad) ili 12 mjeseci (za rad s prekidima) te ako se prijavila zavodu za zapošljavanje u roku od 30 dana nakon prestanka zaposlenja. Razlog za prestanak zaposlenja mora biti otkaz poslodavca ili stečaj, tako da osobe koje same daju otkaz ne ostvaruju pravo. Naknada za vrijeme nezaposlenosti u prva tri mjeseca iznosi 70%, a nakon toga 60% prosječne mjesečne plaće korisnika u posljednja tri mjeseca zaposlenja. Trajanje naknade je od 3 do 24 mjeseca, ovisno o broju godina prethodnog rada. Naknada se može produžiti do 3 godine za korisnike koji su blizu dobi za odlazak u mirovinu. Nakon zaposlenosti u trajanju od 9 mjeseci, primjenjuju se uvjeti za trajanje ako je osoba ponovno postala nezaposlena. Naknada se privremeno ukida ako korisnik odbije ponuđeni posao, osposobljavanje ili sudjelovanje u mjerama aktivne politike zapošljavanja. Pomoć za

vrijeme nezaposlenosti ostvaruje se prema dohodovnom stanju (*income-tested*) i to ako je dohodak po članu obitelji ispod praga od 80% zajamčene nadnice. Primatelj ostvaruje mirovinsko i zdravstveno osiguranje, ali ima obvezu sudjelovanja u osposobljavanju i usavršavanju te u javnim radovima. Za radno sposobne osobe postoji socijalna pomoć prema njihovom dohodovnom stanju. Prag dohotka je, s obzirom na zajamčenu nadnicu, 100% za prvu odraslu osobu u obitelji, 70% za drugu i sljedeću odraslu osobu u obitelji te 30% za dijete do 18 godina na redovitom školovanju. Nezaposlene osobe moraju biti prijavljene nadležnom zavodu za zapošljavanje, a ostvarivanje prava može biti uvjetovano ugovorom u kojemu se pobliže navode obveze primatelja (poput obveznog liječenja, sudjelovanja u javnim radovima). Ovo se pravo ostvaruje najduže 6 mjeseci, ali postoji u opravdanim slučajevima mogućnost njegovog obnavljanja. Neto stope zamjene uglavnom odgovaraju postocima što ih naknade i pomoći imaju u plaći primatelja, ali za osobe koje jedine rade u obitelji te izdržavaju djecu i/ili bračnog druga neto stope zamjene su više od 90%.

Španjolska – postoje dva oblika prava za vrijeme nezaposlenosti: novčana naknada i novčana pomoć. Za novčanu naknadu plaćaju se doprinosi i primatelj mora raditi najmanje 360 dana u posljednjih 6 godina. Ovisno o duljini plaćanja doprinosi odobrava se naknada u trajanju od 120 do 720 dana. Za prvih 180 dana korištenja naknada iznosi 70% prosječnog dohotka korisnika, a za preostalo razdoblje njezin se iznos smanjuje na 60%. Utvrđen je najveći i najmanji iznos naknade ovisno o broju nesamostalne djece u kućanstvu primatelja. Ti se iznosi smanjuju za broj sati koje je primatelj odradio i ostvario dohodak. Po njezinom isteku može se dobiti novčana pomoć u osnovnom iznosu od 370 eura mjesečno u trajanju od 3 do 30 mjeseci. Točan iznos pomoći ovisi o mate-

rijalnom stanju obitelji s tim da niti jedan član ne smije imati dohodak veći od 75% minimalne plaće. Najduže trajanje novčane pomoći je 18 mjeseci, a za osobe iznad 52 godine života ona se može dobivati do stjecanja uvjeta za mirovinu. Naknade i pomoći podliježu oporezivanju, ali ne i plaćanju doprinosa za zdravstveno osiguranje. Korisnici čiji je jedini dohodak naknada za vrijeme nezaposlenosti ne plaćaju porez. Za pokriće minimalnih životnih troškova postoji još i socijalna pomoć (*Renta Mínima de Inserción*) čije je osnovni iznos 306 eura mjesečno i usklađuje se s brojem članova kućanstva, tako da samac dobiva 398 eura, a četveročlano kućanstvo 581 euro mjesečno. Ostvareni dohodak proporcionalno smanjuje iznos socijalne pomoći. Postoje još i neki drugi oblici pomoći kao što je pomoć za stanovanje, obiteljska pomoć i slično. Ove pomoći usklađuju se s dohodovnim stanjem obitelji.

Švedska – pravo na novčanu naknadu (*Arbetslöshetserättning*) ostvaruje se ako osoba nije nezaposlena svojom voljom i ako je 12 mjeseci član osiguravajućeg društva pri sindikatima. Ukupno je 37 strukovnih sindikalnih fondova za osiguranje od nezaposlenosti koji imaju različite oblike zaštite i doprinosa u skladu s nacionalnim zakonodavstvom te još jedan koji nije sindikalno povezan. Članstvo u sindikatu nije obavezno za ostvarivanje naknade, ali se tada plaća nešto veća pristojba za pokriće administrativnih troškova. Postoji osnovno i dobrovoljno osiguranje protiv nezaposlenosti, a visina naknade ovisi o prijašnjim prihodima. Za ostvarivanje naknade primatelj mora raditi najmanje 6 mjeseci (s najmanje 70 sati mjesečno) ili 450 sati tijekom kontinuiranog razdoblja od 6 mjeseci (s najmanje 45 sati tjedno). Naknada iznosi 80% prijašnjih primanja primatelja. Najveći mogući dnevni iznos naknade je 730 švedskih kruna za prvih 100 dana korištenja naknade i 680 za preostalo razdoblje do 300 dana koliko se najviše može koristiti.

U nekim slučajevima – najčešće za nezaposlene osobe starije – trajanje naknade može se produžiti. Najmanji iznos naknade je 320 kruna dnevno. Iznos naknada smanjuje se ovisno o broju dana koje je osoba radila tijekom primanja naknade. Za osobe koje nisu bile osigurane ili nisu bile dovoljno dugo osigurane postoji i pomoć za vrijeme nezaposlenosti u iznosu 320 kruna dnevno. Općine provode odobravanje i dodjelu socijalne pomoći koja se dodjeljuje u skladu s materijalnim i dohodovnim stanjem osoba koje nemaju drugih izvora za pokriće životnih troškova. Za samca se odobrava pomoć u iznosu 2 650, a za par 4 840 švedskih kruna mjesečno. Postoje još neki oblici pomoći poput pokrića troškova stanovanja, liječenja i brige o djeci i obiteljske pomoći. Socijalna se pomoć umanjuje za 100% ostvarenog neto dohotka iz rada, ali ne podliježe oporezivanju i nema vremensko ograničenje trajanja korištenja.

Velika Britanija – nezaposlene osobe u Velikoj Britaniji dobivaju naknadu u paušalnom (jednakom) iznosu s tim da postoji i sustav novčanih pomoći u skladu s provjerom ostvarenog dohotka. Za sustav naknada za vrijeme nezaposlenosti (*Jobseeker's Allowance* - JSA) doprinosi se plaćaju u zakonom propisanom iznosu najmanje dvije godine prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava. Naknada se dobiva ako je osoba nezaposlena ili radi manje od 16 sati tjedno. Primatelj mora biti radno sposoban, raspoloživ za rad te aktivno tražiti posao. Za osobe starije od 25 godina tjedni iznos naknade je 55,65 funti, no umanjuje se za mlađe korisnike (na 44,05 funti za osobe 18-24 godine i 33,50 funti za osobe 16-17 godina). Pravo na naknadu traje do 182 dana nakon počeka od 3 dana. Ne postoji povećanje iznosa naknade za korisnike s djecom, ali oni imaju pravo na druga prava poput olakšica u poreznom sustavu. Naknada se umanjuje u jednakom iznosu za dohodak koji korisnik ostvari iz rada, obično 5 tjedno za samca, 10 funti za

par i 20 funti u posebnim slučajevima kao što samohrani roditelji i invalidne osobe. Postoji i pomoć za vrijeme nezaposlenosti od 55,65 funti tjedno za samca do 87,30 za bračni par. Postoji nekoliko oblika socijalnih pomoći poput lokalnih pomoći (*Council Tax Benefit*), pokriće troškova stanovanja (*Housing Benefit*) te razne naknade bolesnim i osobama s posebnim potrebama. U Britaniji se sustav socijalne skrbi uvelike promijenio od uvođenja odbitka poreza za zaposlene obitelji i obitelji s djecom (*Working Tax Credit*– WTC, *Child Tax Credit*- CTC). U skladu s materijalnim stanjem obitelji taj je program naknada namijenjen za uvećanje dohotka osoba koje ostvaruju niska primanja iz rada i imaju djecu. Iznos bruto naknade za odbitak poreza za zaposlene obračunava se tako da se zbroje svi

bruto dohoci i naknade koje ostvaruju odrasle osobe i djeca u kućanstvu te se oduzme 37% razlike između bruto dohotka i 5 060 funti godišnje. Odbitak poreza za djecu se ne smanjuje dok primanja ne prijeđu 13 480 funti godišnje. Smanjivanje prava se provodi ako godišnji dohodak prijeđe 50 000 funti i to jednu funtu za svakih 15 funti ostvarenih iz rada. JSA podliježe oporezivanju, a većina ostalih naknade ne podliježe.

Izvor podataka je

Organisation for Economic Co-operation and Development (2007). *Social and Welfare Statistics*. Paris: OECD.

Priredio:

Predrag Bejaković

Tablica 1.

Neto stopa zamjene (udio ukupnih naknada u odnosu na plaću primatelja) za šest tipova obitelji, pri čemu je korisnik dugotrajno nezaposlen

2007. godina, različite razine primanja (1)																					
67% prosječne plaće										100% prosječne plaće											
Bez djece			2 djece			Bez djece				2 djece				Bez djece				2 djece			
Samac	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi	Samohrani roditelj	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi	Samac	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi	Samohrani roditelj	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi	Samac	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi	Samohrani roditelj	Bračni par, jedan član radi	Bračni par, oboje ne radi				
Austrija	51	65	51	68	80	60	51	52	43	62	64	59	39	39	48	49	50				
Belgija	64	66	75	81	73	77	47	49	64	63	57	67	35	37	53	49	56				
Kanada	32	49	55	59	63	69	23	36	46	52	55	60	16	26	36	40	42				
Česka Republika	51	71	55	69	80	62	38	53	45	55	62	52	27	38	36	40	46				
Danska	81	76	59	84	91	71	59	56	48	71	75	58	45	43	40	61	62				
Finska	65	84	58	72	92	67	48	61	49	60	77	57	35	45	40	46	57				
Francuska	47	58	53	68	77	54	32	40	43	48	54	45	23	28	34	34	35				
Njemačka	47	60	59	81	82	63	34	45	50	63	64	54	24	31	40	45	47				
Grička	0	0	50	2	2	51	0	0	42	2	2	44	0	0	34	1	35				
Irska ²	76	103	52	68	95	66	55	74	44	64	82	56	42	54	36	50	62				
Italija	0	0	54	0	0	65	0	0	45	0	0	56	0	0	36	0	46				
Poljska	37	53	52	67	59	61	25	36	42	51	47	50	17	25	33	35	40				
Portugal	24	46	52	50	70	55	17	32	43	37	50	46	12	23	35	28	37				
Slovačka Republika	28	44	53	46	53	57	20	30	44	34	38	48	14	21	35	24	28				
Švedska	64	80	50	62	89	55	45	56	41	50	66	46	34	42	34	39	51				
Španjolska	33	41	53	48	48	54	23	29	44	35	34	45	16	21	35	25	36				
Ujedinjeno Kraljevstvo	58	58	50	72	78	62	40	40	41	59	66	52	28	28	33	42	47				

1. Nakon oporezivanja uključujući naknadu za vrijeme nezaposlenosti, socijalne pomoći, obiteljskog dodatka i dodatka na stanovanje u 60. mjesecu ostvarivanja prava. Za bračni par prosječna plaća odnosi se na samo jednog bračnog druga, dok je drugi neaktivan i ne ostvaruje dohodak. Djeca su u dobi 4 i 6 godina i nemaju dječji doplatok.

2. Ne postoje točni podaci o iznosu prosječne plaće, pa je napravljena procjena.

Izvor: Organisation for Economic Co-operation and Development. Tax-Benefit Models. Posjećeno na mrežnoj stranici: www.oecd.org/els/social/workincentives

Tablica 2.
Obilježja naknade za vrijeme nezaposlenosti

Zemlja	Za 40-godišnju samohranu osobu bez djece s 22 godine radnog staža ¹									
	Uvjeti zaposlenosti (Z) i plaćanja doprinosa (D)	Osiguranje je dobrovoljno (voluntary - V) ili obvezno (compulsory- C) za zaposlenika	Potrebni dani čekanja	Maksi- malno trajanje (mjeseci)	Početna stopa zanimje (%) kao postotak dohotka)	Osnovica za obračun ²	Minimalni iznos naknade			Dopušteno zapošljavanje Dodatak za ovisnog člana obitelji i uvjeti
							Nacionalna valuta	% prosječne plaće	Nacionalna valuta	
Austrija	Z i D: jedna godina u posljednje dvije	C	0	9	55	Neto	--	--	14 049	40 Nema smanjivanja do zaradenih 3 881 eura. Uz člana obitelji 354 određene uvjete naknada eura se može smanjiti.
Belgija	Z i D: 488 dana u 27 mjeseci	C	0	Neogra ničeno	60 (50 nakon godine dana)	Bruto	8 842	24	12 310	34 Najviši iznos 3 507 eura Za ovisnog člana obitelji: minimalni iznos naknade se uvećava na 10 527 eura
Kanada ³	Z i D: 665 sati u jednoj godine.	C	14	9	55	Bruto	--	--	21 476	54 Ili do 25% naknade ili do Dodatak ovisi o iznosa 2 600 kanadskih dohotka, godinama i dolara, što god je veće broju djece
Čška Republika	Z i D: 12 mjeseci u tri godine	C	--	6	50 (45 nakon tri mjeseca)	Neto	--	--	129 000	59 U mjesecu je dopušteno iznos naknade se zaradi do polovice povećava ovisno o minimalne plaće bez godinama i broju djeteta da se izgubi pravo na naknadu za vrijeme nezaposlenosti
Danska	Z: 52 tjedna u tri godine, D: plaćanje članarine	V	0	48	90	Bruto	136 764	43	170 040	53 Ostvareni dohodak u istom-- iznosu smanjuje naknadu

Nastavak tablice 2.

Za 40-godišnju samohranu osobu bez djece s 22 godine radnog staža ¹									
Zemlja	Uvjeti zaposlenosti (Z) i plaćanja doprinosa (D)	Osiguranje je dobrovoljno (voluntary - V) ili obvezno (compulsory- C) za zaposlenika	Potrebni dani čekanja	Maksimalno trajanje (mjeseci)	Početna stopa zamjene (% kao postotak dohotka)	Osnovica za obračun ²	Minimalni iznos naknade		Dopušteno zapošljavanje i uvjeti člana obitelji
							Nacionalna valuta	% prosječne plaće	
Finska	Z: 43 tjedna u 28 mjeseci, D: Deset mjeseci.	V	7	23	Osnovna naknada (18% prosječne plaće) uz uvećanje do 45% iznosa koji prelazi dodatke za osnovnu naknadu	Bruto umanjeno za doprinose za socijalno osiguranje i dodatke za ljetovanje	--	--	Nema
Dopušteno je raditi do 75% Dodatak: 1 135, 1. punog radnog vremena.667, 12 152 za 1, 2 i Naknada se smanjuje za3 ili više djece. polovicu bruto dohotka. Naknada i dohodak moraju biti manji od 90% utvrđenog iznosa dohotka									
Francuska	D: šest mjeseci u 22 mjeseca.	C	8	23	57-75	Bruto	9 129	30	224
Dohodak mora biti manji- od 70% utvrđenog iznosa. Naknada se smanjuje ovisno o udjelu dohotka u predviđenom iznosu									
Njemačka	Z: 12 mjeseci, D: 12 mjeseci u tri godine	C	0	12	60	Neto	--	--	90
Naknada se umanjuje zaNaknada se uvećava neto primanja veća od 1657% ako korisnik ima eura mjesečno. Naknada djecu. se gubi ako se radi više od 15 sati tjedno									
Grčka	Z i D: 125 dana u 14 mjeseci ili 200 dana u dvije godine	C	6	12	40-50	Bruto	3 735	18	19
Naknada se ukida akoNaknada se uvećava se ostvari dohodak iz10% za svaku ovisnu rada, osim kod radnika naosobu. privremenim i povremenim poslovima te s nepunim radnim vremenom									

Nastavak tablice 2.

Za 40-godišnju samohranu osobu bez djece s 22 godine radnog staža ¹											
Zemlja	Uvjeti zaposlenosti (Z) i plaćanja doprinosa (D)	Osiguranje je dobrovoljno (voluntary - V) ili obvezno (compulsory- C) za zaposlenika	Potrebni dani čekanja	Maksi- malno trajanje (mjeseci)	Početna stopa zamjene (%) kao postotak dohotka)	Osnovica za obračun ²	Minimalni iznos naknade				Dopušteno zapošljavanje i uvjeti člana obitelji
							Nacionalna valuta	% prosječne plaće	Nacionalna valuta	% prosječne plaće	
Irskat ⁴	D: 39 tjedana u 1 godini (ili 26 »pri- znatih« preračuna- tih tjedana u dvije godine). 52 tjedna plaćenih doprinosa od poč- etka zaposlenosti	C	3	15	Paušalni (fiksni) iznos (27% pro- sječne plaće).	--	--	--	--	--	Naknada se ne plaćaDodatak od 874 eura za svaki dan ili dio danapod djetetu, 5 132 za plaćenog rada. Neodraslu osobu. procjenjuje se zarada.
Italija ⁵	C: 52 tjedna u dvije godine	C	7	7	50 (40 nakon šest mjeseci)	Prosječna bruto prima- nja u poslje- dnja tri mje- seca.	--	--	11 821	52	Naknada se ne plaća-- za svaki dan ili dio dana plaćenog rada.
Poljska	Z i D: 365 dana u 18 mjeseci i primanja više od polovice minimalne plaće.	C	7	18	Paušalni (fiksni) iznos (26% prosječne plaće). ⁶	--	--	--	--	--	Ne uzima se u obzir bruto- plaća do 5 094 zlofa što je polovica minimalne plaće
Portugal	Z i D: 270 dana u 12 mjeseci	C	0	24	65	Bruto	4 496	34	13 489	101	Ako je dohodak od rada-- manji od naknade za vrijeme nezaposlenosti, a radilo se do 20 sati, ostvaruje se umanjenje naknade
Slovačka Republika	Z i D: tri u četiri posljednje godine	C	0	6	50	Bruto	--	--	203 220	94	--

Nastavak tablice 2.

Za 40-godišnju samohranu osobu bez djece s 22 godine radnog staža ¹												
Zemlja	Uvjeti zaposlenosti (Z) i plaćanja doprinosa (D)	Osiguranje je dobrovoljno (voluntary - V) ili obvezno (compulsory - C) za zaposlenika	Potrebni dani čekanja	Maksi- malno trajanje (mjeseci)	Početna stopa zarnjene (%) kao postotak dohotka)	Osnovica za obračun ²	Minimalni iznos naknade			Maksimalni iznos naknade		
							Nacionalna valuta	% prosječne plaće	Nacionalna valuta	% prosječne plaće	Dopušteno zapošljavanje i uvjeti člana obitelji	Dodatak za ovisnog člana obitelji
Španjolska	D: 360 dana u šest godina	C	0	24	70 (60 nakon šest mjeseci)	Bruto	4,510	22	9 866	48	Naknada se smanjuje ovisno o broju sati rada i najveći iznos naknade ako korisnik ima djecu	Povećava se najmanji iznos
Švedska	Z: 6 mjeseci u posljednjoj godini, D: 12 mjeseci	V	5	14	80	Bruto	83 200	26	181 800	57	Naknada se smanjuje ovisno o broju dana rada	
Ujedinjeno Kraljevstvo	D: dvije godine	C	3	6	Paušalni (fiksni) iznos (10% prosječne plaće).	--	--	--	--	--	Dohodak veći od 260-- funti (520 za bračni par) smanjuje naknadu za isti iznos	
1. Sve naknade su prikazane u godišnjem iznosu. „--“ pokazuje da nije dostupna informacija ili nije primjenjiva.												
2. Bruto = bruto plaća zaposlenika; DSO = doprinosi za socijalno osiguranje koje snosi zaposlenik; neto = bruto umanjeno za porez na dohodak i doprinose za socijalno osiguranje koje snosi zaposlenik.												
3. Trajanje naknade za vrijeme nezaposlenosti ovisi o regionalnoj stopi nezaposlenosti. Tako je trajanje 38 tjedana vezano uz stopu 6,6% u Ontariju.												
4. Kada su tjedna primanja ispod određenog iznosa, primjenjuje se snižena stopa za plaćanje. Ako je bračni drug zaposlen, dodatak se smanjuje ili obustavlja ovisno o razini dohotka.												
5. Za zaposlenike s privremeno skraćenim radnim vremenom postoji poseban sustav u kojem se isplaćuju naknade od 80% prosječnog bruto dohotka za sate koji nisu odrađeni.												
6. Osnovni iznos naknade se usklađuje s prethodnim trajanjem zaposlenosti: 80% za zaposlenost do 5 godina, 100% za zaposlenost od 5 do 20 godina te 120% za zaposlenost više od 20 godina.												
Izvor: Organisation for Economic Co-operation and Development. Tax-Benefit Models. Posjećeno na mrežnoj stranici: www.oecd.org/els/social/workincentives												